

УДК 911.3

Т.В. Матвієнко,
викладач,
Херсонський
політехнічний
коледж Одеського
національного
політехнічного
університету

Я.О. Торохтій,
студент,
Херсонський
політехнічний
коледж Одеського
національного
політехнічного
університету

РОЛЬ ТЯГИНКИ В РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО – ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ НА ХЕРСОНЩИНІ

Т.В. Матвієнко., Я.О. Торохтій.
Роль Тягинки в розвитку культурно-пізнавального туризму на Херсонщині.
У статті описуються історія та туристична привабливість сучасного села Тягинка, що знаходиться в Херсонській області Бериславського району на правому березі Дніпра.

T.V. Matviyenko., Y.O. Torokhtiy. The role of Tyaginka in the cultural- cognitive development of Kherson region. History and tourist attraction of modern village Tyaginka, which is situated in Kherson region of Berislav district on the right bank of Dnipro, is considered in the article.

Вступ. Херсонська область розташована на півдні України і має як унікальний природо - ресурсний потенціал, так і багату історико – культурну спадщину, що є міцним підґрунтям для розвитку різних видів туризму. Під культурно - пізнавальним туризмом прийнято розуміти подорожі з метою відвідування і огляду будь-чим привабливих місць, історичних, культурних, природних та інших. Пізнавальний туризм включає види рекреаційної діяльності, яка збагачує людину цікавою інформацією: відвідування музеїв, театрів, виставок, огляд історично-культурних і архітектурних пам'яток, унікальних і мальовничих природних об'єктів, ознайомлення з новими районами. Пізнавальний туризм має значний вплив на розвиток духовного і культурного рівня людини.

В Україні велика роль приділяється етнокультурному вихованню підростаючого покоління, формуванню почуття національної гідності, поваги до культури та історії рідного краю. Культурно – пізнавальний туризм є одним з найбільш інформативним про природні, історичні, культурні, рекреаційні можливості регіону.

На території Херсонщини розкинулись мальовничі ландшафти з унікальними пам'ятками природи та історії. Одним з місць зосередження та поєднання багатого історичного минулого та цікавого туристичного дозвілля є село Тягинка, що лежить у гирлі невеличкої однойменної річки неподалік Дніпра.

Тому метою нашого дослідження є дослідження ролі Тягинки в розвитку культурно – пізнавального туризму на Херсонщині.

Матеріал і результати дослідження. Перший населений пункт на території Бериславського району, який лежить на шляху з Херсона, село Тягинка. Минуле цього мальовничого селища нерозривно пов'язане з унікальною історією українського козацтва, його глибокими культурними, духовними, військовими і господарськими традиціями. Характерно, що перша згадка про козаків у письмових джерелах пов'язана саме з Херсонською областю: атака у 1492 році турецького корабля поблизу фортеці Тягин на Нижньому Дніпрі (територія сучасного с.Тягинка Бериславського району).

Найцікавіше місце Тягинки – острова Велике і Мале Городище. На острові *Мале Городище* знайдено поселення доби бронзи. А на острові *Велике Городище* — античне поселення.[3] Ще в XIV столітті на цьому острові був побудований замок з трьома круглими по кутах баштами, будували замок «франки» - так татари називали Генуї .

Українські землі були одним з основних об'єктів татарських набігів. Насамперед це зумовлено розташуванням Кримського ханства, яке було своєрідним плацдармом для розгортання експансії у глиб українських земель.

Крім того, польсько-литовська держава, у складі якої перебували тоді українські території, була не в змозі надійно захистити свої південні кордони.

Новостворена кримсько-татарська державність була слабкою і в політичному і в економічному плані.

Вирішували свої внутрішні проблеми кримські хани шляхом зовнішньої експансії. Маючи у своєму розпорядженні численну армію, Кримське ханство робило постійні набіги на сусідні землі. Зухвалим грабункам сприяло і те, що з 1475 р. ханство стало васалом Турецької імперії й завжди відчувало її підтримку. Так після захоплення земель нинішнього села Тягинка, турки під проводом перекопського хана Менглі-Гірея в 1491 р. на місці генуезького замку, відвойованого у Великого княжества Литовського, побудували фортецю Тягин або Трунь-Яструб, що складалась з цитаделі та укріпленого передмістя та була одним з форпостів Османської імперії на нижньому Дніпрі.

Між фортецями через Дніпро було протягнуто ланцюги для унеможливлення руху річкою для запорожців. Але незабаром завойовники отримали перший урок. У 1492 році козаки з Києва і Черкас захопили під Тягином турецький корабль. З цією подією зв'язують першу документальну згадку про українське козацтво. Не припиняли козаки турбувати тягинський турецько-татарський гарнізон і пізніше. У 1628 році на Тягин ходив корсунський полковник Філоненко, в 1673 році - кошовий отаман Іван Сірко, в 1693 році - фастівський полковник Семен Палій. Часті походи запоріжців до Тягинської фортеці були відображені в

українській народній думі «Ивась Вдова-Коновченко»:

А вже мені не честь, не подоба
Жовтих чобіт каляти,
Дорогії сукна пилом набивати.
А хочеться мені, мати,
Піти під город Тягиню гуляти, -
Слави-лицарства пошукати... [1]

Фортеця припинила своє існування наприкінці 17 ст. у зв'язку з походами гетьмана Івана Мазепи у пониззя Дніпра.

До наших днів збереглися рештки оборонних валів та частини міських укріплень.

У першій половині XVIII століття в цих місцях існував запорізький зимовник. У перші роки існування Херсона тут мешкав Харківський гусарський полк, перейменований з однойменного козачого.

Теперішня Село Тягинка було засноване в 1778 р., коли місцевість після перемоги чергової російсько-турецької війни 1768-1774 рр. почали інтенсивно заселяти селянами зі східних регіонів Російської імперії.

У 1914 році Тягинку, що стала на той час містечком, відвідав видатний український археолог, засновник Херсонського музею старовини Віктор Гошкевич. Він досліджував цитадель Тягинської фортеці, виявивши залишки оборонних стін і башт, кам'яних будов та підземний хід. До речі, саме Віктор Іванович вперше зробив Тягинку екскурсійним об'єктом, виявивши не подалік села поселення бронзи та скіфського часу (5-2 ст. до н.е.) [1].

При в'їзді до сучасного села можна побачити оригінальний залізничний міст на кам'яній основі, зведений в 1901 році (рис.1).

Прославився цей міст у зйомках епізодів популярного радянського «вестерну» «Невловимі месники». Поряд з мостом підноситься пам'ятник Богдану Хмельницькому (рис.2).

Рис.1. Залізничний міст на кам'яній основі

Рис.2. Пам'ятник Богдану Хмельницькому

Але, мабуть, найцікавіше місце Тягинки - острови Велике і Мале Городища серед живописних плавнів.

До них можна проїхати, повернувши з траси праворуч вже за селом. Далі до острова Велике Городище веде дорога по насипаній греблі. Перше, що з'явиться погляду приїжджого, на високому валу, що залишився від зруйнованої в 18 ст. фортеці, пам'ятник на честь 500-річчя українського козацтва "Козацька Слава".

Рис.3. Пам'ятник на честь 500-річчя українського козацтва "Козацька Слава"

Це величний пам'ятник-колона, увінчаний скульптурою заступника православного воїнства Архістратиґа Михайла, встановлений в 1992 році ініціативою Херсонського коша Українського козацтва (рис.3). Монумент воскрешає героїчні сторінки минулого цієї землі.

Сучасна Тягинка, крім свого славетного минулого, являється популярним туристичним об'єктом.

На мальовничому березі Дніпра розташований дитячий спортивно-оздоровчий табір «Старт», в якому щорічно оздоровлюються сотні дітей з усієї України.

Рис.4. Спортивно-оздоровчий табір «Старт»

Також на території табору 06-08 жовтня 2010 р. відбувся семінар-практикум працівників закладів освіти «Актуальні проблеми розвитку дитячо-юнацького туризму і краєзнавства в області», в рамках якого

пройшов туристсько-краєзнавчий зліт, присвячений 80-річчю туристсько-краєзнавчого руху в Україні. У зльоті взяли участь 15 команд з районів та міст області (75 учасників), що виборювали призові місця у змаганнях з нічного орієнтування, техніки пішохідного туризму, естафеті з водного, велосипедного, пішохідного видів туризму.

Рис.5 Один з етапів раллі «Чумацький шлях» в с. Тягинка

вже близько 10 років поспіль в кар'єрі поблизу села проводиться один з етапів українського раллі «Чумацький шлях» (рис.5).

Висновки. с.Тягинка має багату історію розвитку та становлення, неповторні краєвиди, що робить її цікавою для розвитку культурно-пізнавального туризму Херсонщини. На території цієї місцевості розташовано багато історико-культурних пам'яток:

- міст ХІХ століття;
- пам'ятник Богдану Хмельницькому;
- пам'ятний знак в честь 500-річчя першої згадки про козацтво;
- залишки фортеці Тягин (пам'ятка археології національного значення);
- острови Велике та Мале Городище (пам'ятка природи).

Маючи таку багату культурно – пізнавальну спадщину, Тягинку включено до декількох туристично – краєзнавчих маршрутів Херсонської області : «Уздовж Казикірменського шляху», «Шляхи козацької слави», що позитивно впливає як і на розвиток туризму нашого краю, так і на формування у підростаючого покоління національно-патріотичних почуттів, любові до природи та історії рідного краю.

Література

1. Легендарні села України [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://tourlib.net/books_ukr/sela0.htm
2. Умови проведення Всеукраїнської історико-географічної експедиції «Історія міст і сіл України» [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.fstu.org.ua/junior_incs/.../list_785.doc
3. Залізник Л.Л., Археологія України. <http://libfree.com/137968628>